Poštnina plačana v gotovini Leto LVIII. V Ljubljani, v torek, dne 17. junija 1930 Št. 137 St. 2 Din

Naročnina
Dnevna izdaja
za kraljevino Jugoslavijo
mesečno 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesečno 40 Din
nedeljska izdaja
celoletno v Jugoslaviji 120 Din, za inozemstvo 140 D

SLOVENEC

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1 stolp. petit-vrsta mali oglasi po 1·50 in 2 D, večji oglasi nad 45 mm višine po Din 2·50, veliki po 3 in 4 Din, v uredniškem delu vrstica po 10 Din
Pri večjem naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uredništva telefon št. 2050, upravništva št. 2992

Informativen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6. Čekovni račun: Ljubljana štev. 10.650 in 10.349 za inserate, Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Za poglobitev naše socialne kulture

V svojem pomenljivem govoru ob proslavi 75 letnice Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov 15. t. m. v Ljubljani je g. univerzitetni profesor dr. Viktor Korošec izvajal med drugim sledeče, zelo aktualne misli:

Zanimivo je dejstvo, da pri najbolj državniškem narodu starega veka, pri Rimljanih, rokodelstvo ni uživalo tiste časti, ki bi mu bila šla po njegovem gospodarskem pomenu. Smatrali so ga za poklic, nevreden svobodnega človeka, primeren le za sužnje. Takrat pa ko je to naziranje veljalo kot merodajno v Rimu, je na betlehemskih poljanah prvič zadonela iz angelskih ust mogočna: Gloria in excelsis Deo ki je inavguriral novo dobo, dobo krščanstva, kojega ustanovitelj, Božji sin, je bil v mladosti rokodelec, njegov rednik, sv. Jožef, pa tesar. S tem dejstvom je bilo rimsko omalovaževanje obrtnega stanu izpodkopano.

Ko je nastopilo krščanstvo po tristoletnem boju svojo zmagovito pot iz katakomb v svet, je pričela polagoma tudi za rokodelstvo nova doba. Svojo zunanjo obliko je našla ozka strnitev rokodelstva s krščanstvom v cehih. Cehi so v veliki meri prinesli v gospodarstvo red, hkrati pa so zagotovili rokodelskemu stanu v družbi ugleden položaj. Krščanstvo je tedaj ustvarilo pojem stanovske časti in stanovske vzajemnosti. Odločno lahko ugotovimo, da se je pod okriljem cerkve povzpel rokodelski stan iz prej zaničevanega do enega izmed najuglednejših družabnih stanov. Zanimivo je tudi zasledovati, kako se vzporedno z razkristjanjenjem družbe tudi vedno bolj poslabšuje položaj rokodelstva. Gotovo so pri tem, morda v prvi vrsti, sodelovali tudi čisto gospodarski činitelji. Res pa je tudi, da bi današnje socialno vprašanje ne bilo tako zamotano, prepadi, ki ločijo dandanes razne stanove in razrede, gotovo ne tako globoki, če bi vse še vedno spajala mogočna vez Kristusove ljubezni.

Ali ni Kristusova ljubezen gnala pred dobrimi 80 leti idealnega katoliškega duhovnika Kolpinga, da je pričel v Kölnu zbirati okoli sebe rokodelske pomočnike? On sam je bil v mladosti čevljarski pomočnik in zato je dobro poznal njihove potrebe. Iz gorčičnega zrna je zrastlo mogočno drevo katol. rokodelskih društev, ki štejejo v naših dneh več stotisoč članov. Tudi ljubljansko društvo je s Kolpingom tesno združeno. Ne le da je bilo zasnovano po njegovem programu, temveč l. 1856 je ob prvi obletnici ustanovitve našega društva poln apostolske gorečnosti prihitel v Ljubljano, blagoslovil društveno zastavo in govoril društvenikom.

Vsepovsod vidimo, kako ozko je zvezan v zgodovini notranji dvig rokodelstva s krščanstvom. Zlasti dve stvari sta, ki ju je krščanstvo potom svojih rokodelskih organizacij posebno dosegalo: pravo družinsko in stanovsko vzgojo. Ta dva momenta sta posebno danes najvitalnejšega pomena za evropsko družbo.

Tudi družina mora biti v vsem svojem življenju radikalno katoliška. Le tako dolgo bo ostal naš narod moralno zdrav, dokler bodo družine, ki so njegove celice, zdrave. Zato vidimo že pri Kolpingu, kako gre vzgoja v rokodelskih društvih tudi za tem, da se vzgojijo iz članov dobri zakonski možje in družinski poglavarji. Krščanski duh mora prevevati vse družinsko življenje. Čuvajmo one lepe slovenske navade, da se trikrat na dan ob Marijinem zvonenju zbere družina kot duhovna enota! Kateri lepši zaključek dneva si moremo misliti, kakor je skupna večerna molitev rožnega venca? V teh družinah bo tudi zvonki otroški smeh glasnik zdravega narodovega življenja in očiten znak božjega blagoslova!

Toda ne le posameznik in družine, temveč tudi stanovsko življenje in delovanje mora nositi krščanski pečat, vsaj ima tudi stan kot tak se za svoj moralni podvig zahvaliti ravno krščanstvu. Tudi stari cehi so bili v dobi svojega najlepšega razvoja nele stanovske organizacije, ampak hkrati cerkvene bratovščine s svojimi posebnimi patroni. Zato morajo člani stremeti za tem, da prihaja krščanstvo tudi v rokodelskem stanu kot takem do izraza. Mislim na praznovanje stanovskih patronov, dalje na skupne stanovske sv. maše in skupna sv. obhajila ob raznih prilikah, letne božje poti in zlasti tudi stanovske duhovne vaje.

Toda ne le to izvrševanje, temveč tudi pripravljanje in poglabljanje v verskih vprašanjih je važna društvena naloga. Tu se morajo vršiti smotreno urejeni apologestki tečaji, da bo vsak društveni član dovolj izurjen, da tudi z besedo brani katoliško resnico pred nasprotnimi tovariši.

V društvenem življenju naj pridobi dalje vsak član tudi ono socialno mišljenje in ono socialno kulturo, ki jo vsepovsod v življenju potrebuje in ki mu jo more nuditi le krščanstvo. Rokodelski obrati so one celice, kjer delajo redno še skupaj mojster, pomočnik in vajenec. Delodajalec in delojemalec sta združena pri istem opravilu. Tu je najboljša prilika za premostitev stanovskih nasprotij. Kaj nam pomagajo skladovnice socialnih in socialističnih teorij, ako pa v malem rokodelskem obratu ne bi mogli vstvariti harmonične krščanske delovne enote! Gospodarski liberalizem je raztrgal rodbinsko vez, ki je spajala mojstra, pomočnika in vajenca. Poskušajmo jo vsaj v posameznih primerih obnoviti! V luči krščanstva zadobi to vprašanje povsem drug pomen. V vajencu zre mojster ne le delovno silo, ki naj jo po možnosti izkorišča, temveč hkrati dušo, prav tako ustvarjeno za večnost, kakor je njegova lastna. Vajenca in pomočnika pa uči krščanstvo, da ne zreta v mojstru le računajočega gospodarja, temveč tudi dobrega in čutečega predstojnika in morda celo očetovskega prijatelja.

Krščanstvo stavi pač na prvo mesto večnostne dobrine, s tem pa posredno daje pravo vrednost tudi časnim. Ako bo prešinjeno društvo globoke krščanske solidarnosti in požrtvovalnosti, bo lahko mnogo storilo tudi za strokovno izobrazbo svojih članov. Mi vsi vidimo, kako mora ravno rokodelski stan neprestano napredovati in se izpopolnjevati. Vsi vemo, da se more slovenski rokodelec v splošni gospodarski krizi vzdržati le, če je njegovo delo kvalitativno vedno na višku, njegovo gospodarstvo čim najbolj racijonalno. Kje hočejo lažje dobiti društveni člani pobude, kje naj hitreje zasledujejo svetovni napredek, kakor v društvu, pa tudi v teh na videz strokovnih zadevah je načelna orijentacija mnogokrat zelo važna. Potrebna je velika notranja disciplina, globoka socialna kultura, ki ne misli le nase, temveč v prvi vrsti na skupnost in šele nato nase kot del celote. Često so potrebne žrtve brez izgledov na katerokoli pozitivno plačilo. Vse to pa bo mogoče le, če podrejamo svoje delovanje enemu, transcendentualnemu najvišjemu bitju — Bogu.

V ta najvišji smoter naj bo usmerjeno tudi delovanje naših rokodelskih društev!

Berlin in Moskva se zopet zbližujeta

Berlin, 16. jun. l. Znano je, da so se odnošaji med Nemčijo in Rusijo, ki so po svetovni vojni bili ves čas prijateljski in so časih izgledali naravnost kot neke vrste alijanca ali pa vsaj tiha kooperacija v vseh mednarodnih vprašanjih, zadnje čase zelo poslabšali.

Vzroki so globokega gospodarskega pa tudi političnega značaja. Sovjeti so s svojim gospodarskim obnovitvenim programom tako zvane pjatiletke začeli nekako politiko emancipacije od Evrope, pri čemer so interesi nemške industrije in trgovine posebno močno prizadeti. V političnem pogledu pa se je v Nemčiji po Stresemannu inavgurirala zapadna orientacija, ki skuša polagoma ustvariti med Nemčijo in Francijo neko sporazumno gledanje mednarodnih problemov pa neko vzporedno politično linijo v praksi. V tem zmislu se je z nemške strani začelo tudi približevanje k Poljski, ki je privedlo do trgovske pogodbe, katere pa Poljska še ni ratificirala.

Sovjeti so to opazovali z veliko skrbjo, zlasti pa so se vznemirili po haaškem sporazumu, kakor so sploh vznemirjeni po vsakem dogodku, kjer se pokaže med evropskimi državami nekaka solidarnost. Ni ga odtedaj dogodka v Evropi, ki ga ne bi nervozni Stalin označeval kot simpton »velike protisovjetske fronte kapitalističnih držav«, h katerim simptomom Moskva v najnovejšem času prišteva tudi Grandijeve obiske na vzhodu in povratek kralja Karela — predvsem pa seveda panevropski načrt Francije.

Ko se je nemški zunanjepolitični minister dr. Curtius, ki pozna ruski jezik in razmere pa se z ruskimi problemi odnekdaj bavi, marca meseca vprvič sestal s sovjetskim poslanikom Krestinskim v Berlinu, da se nastale diference med Rusijo in Nemčijo pojasnijo, je prvo, na čemer je Krestinski brezpogojno vztrajal, to, naj bi Nemčija izjavila, da hoče svojo mednarodno politiko zopet voditi v duhu rapallske pogodbe z Rusijo, to je s stališča prijateljstva z njo, naj je ali naj bi nastal v bodočnosti v Evropi kakršenkoli že političen položaj.

Nemčija je od svoje strani vztrajala na tem, da se sovjetska vlada absolutno ne sme vmešavati v notranje razmere Nemčije kakor se to godi dosedaj, ko sovjeti naravnost financirajo nemške komunistične napadalne čete, tako zvane rdeče ‚frontkempferje' v boju zoper oblast, skrivajoč se seveda za Kominterno, za katero Kremlj ne prevzema nobene odgovornosti.

Temu sestanku so sledili sestanki v Moskvi med komisarjem za zunanje zadeve Litvinovom in nemškim poslanikom von Dicksenom, na katerih je seveda komisar Litvinov skušal Nemčijo pregovoriti k čim izrazitejši ‚rapallski politiki', to je k politični kooperaciji rajha s sovjeti v protifrancoskem in protiangleškem zmislu, dočim so Nemci toliko bolj pritiskali na čim ugodnejšo rešitev medsebojnih gospodarskih problemov in na desinteresement Rusije na notranjepolitičnih problemih Nemčije.

Končno sta se Nemčija in Rusija zedinili, da se izda skupen komunike, ki naj izrazi obojestransko dobro voljo in zopet vpostavljeno prijateljsko razpoloženje, da se pride do ugodnega pakta. Ta komunike se je objavil 14. junija in predstavlja diplomatičen uspeh, oziroma zmago sovjetov v toliko, ker se Nemčija še pred rešitvijo spornih vprašanj obvezuje, da bo svojo politiko napram Rusiji vodila »v duhu rapallske pogodbe tudi v sedaj nakazujočem se razvoju internacionalne politike« — dočim se je Nemčija zavarovala pred predaleko idočimi posledicami svojega prijateljstva z Rusijo s končnim poudarkom v komunikeju, ki kot cilj nemško-ruskega političnega sodelovanja označuje ohranitev in utrditev svetovnega miru.

Rusija pa je soglasna s tem, da nobena izmed obeh držav nima aktivno vplivati na notranje zadeve druge.

V zmislu tega komunikeja se zbere 17. junija, to je v torek, v Moskvi posebna nemško-ruska poravnalna komisija, ki bo na predlog ruske vlade, katera ne želi, da bi prišle najprej v razgovor obstoječe politične diference med Nemčijo in Rusijo, začela razpravo o gospodarskih vprašanjih: to je koncesijah nemškim družbam, o tranzitu, o nemških kolonijah v Rusiji ter o trgovinski in carinski pogodbi.

Mnenja o tem komunikeju so v Nemčiji zelo različna. Vse stranke so edine v tem, da je prav, če se zveze z Rusijo vpostavijo, čeprav je s Stalinom težje iti skupaj nego je bilo s katerimkoli drugim režimom v Rusiji. »Odsotni je zmiraj tepen, posebno v politiki.« Mnenje onih, ki bi hoteli z Rusijo sploh vsak stik pretrgati, je napačno.

Pomisleke pa vzbuja v onih krogih, ki zagovarjajo k Franciji nagibajočo se politiko, pasus komunikeja o obnovitvi politike v rapallskem duhu, čeprav vladni krogi to utemeljujejo s tem, da mora Nemčija čisto naravno biti posredovalka med Evropsko unijo, od katere Briand, kakor znano, Rusijo izključuje, in Rusijo, kajti taka posredovalna vloga je ravno v največjem interesu miru, ki bi ga prevelika napetost med Evropo in Rusijo stalno ogrožala.

Vendar pa je večina nemških politikov mnenja, da bi tega vsaj javno naglašati ne bi bilo treba, da se zopet ne ojači nezaupanje sveta do Nemčije. Francija in Anglija se spričo čedalje bolj protizapadne politike Italije zopet zbližujeta; zlasti je malteško vprašanje angleške kroge napolnilo z velikim nezaupanjem napram Italiji. Če vpoštevamo še Poljsko, je čisto naravno, da se bo v »obnovi rapallskega duha«, kakor je v komunikeju s toliko energijo naglašeno, videla preorientacija Nemčije v moskovskem zmislu, čeprav Nemčija tega dejansko ne misli.

Poslabšanje odnošajev med Nemčijo in Poljsko, ki danes razen alijanse s Francijo uživa še prijateljstvo Italije in je pridobila na svojo stran vse ruske obrobne države, bi bilo Nemčiji le v veliko škodo. Končno se iz vseh pogajanj z Moskvo utegne roditi le kakšna srednje dobra trgovinska pogodba in nekaj koncesij (tako mislijo Franciji prijazni nemški krogi) ter platonična obljuba sovjetov, da se ne bodo vmešavali v nemške notranje zadeve — komunike pa, ki riše v zrak bajne podobe bodoče nemško-ruske kooperacije v svetu, katera se uresničila ne bo, bo ostal in škodoval nemški diplomaciji kot dokaz njenega laviranja, neodločnosti in nezanesljivosti.

Vladno časopisje seveda skuša te bojazni in pomisleke razpršiti.

Maniu o novem režimu v Romuniji

Za sodelovanje agrarnih držav — O reviziji mej ne more biti govora — Proti restavraciji Habsburžanov

Bukarešt, 16. jun. x. Ministrski predsednik Maniu je podal zastopnikom inozemskih listov značilne izjave. Najprej je zanikal vprašanje ali je kaka inozemska država direktno ali indirektno sodelovala pri spremembi na romunskem prestolu. Kar se tiče odnošajev z Madžarsko, se je skliceval na prestolni gvoor. Romunija želi ne samo z Madžarsko, temveč tudi z vsemi drugimi državami, posebno sosednjimi, dobre gospodarske odnošaje. Vrše se uspešna trgovinska pogajanja z vsemi državami. Glavno vprašanje je ureditev poljedelskih proizvodov in njihovih cen, v katerem vprašanju bi morale sodelovati vse agrarne države na svetu. Sedanje nizke žitne cene je utemeljeval s tem, da ni nobene dobre organizacije za pravilno upravo žitnih pridelkov. Agrarne države konkurirajo med seboj na nespameten način.

Tudi glede vprašanja, ali je mogoča izpremenba mej proti Madžarski, se je skliceval na prestolni govor, ki pravi, da mora romunska država svoje meje ohraniti. O reviziji mej ne more biti nobenega govora. Mir se more ohraniti samo s tem, da ostanejo mirovne pogodbe in v njih določene meje nedotaknjene. Vsaka razprava v tem vprašanju je nedopustna. Romunija upa, da bo stopila z Madžarsko in ostalimi državami v mirne in prijateljske odnošaje, ki se bodo konsolidirali, toda ne za ceno kakega koščka romunske zemlje, kar bi ne bilo združljivo niti z narodno častjo, niti z interesi miru.

Na vprašanje, kakšno stališče bi zavzela romunska vlada nasproti povratku nadvojvode Otona na Madžarsko, je Maniu označil romunsko stališče kot kategorično. Podlaga romunske politike je respektiranje mirovnih pogodb, katere prepovedujejo povratek Habsburžanov. Romunija bo torej nastopila proti povratku kakega Habsburžana na Madžarsko. Že sam poskus povratka bi lahko ogrožal bodočnost Madžarske in mir.

Ugovarjalo se mu je, da je tudi v Romuniji neki zakon prepovedal vrnitev Karla, toda ta zakon se je razveljavil, kar lahko velja kot argument za anuliranje zakona o detronizaciji Habsburžanov na Madžarskem. Maniu je nato odgovoril, da pomeni izprememba na romunskem prestolu samo zopetno obnovo začasno odstranjenega pravnega stanja. Noče se vmešavati v notranje zadeve druge države, toda vprašanje Habsburžanov je vprašanje mednarodnega prava, ki je urejeno z mednarodnimi pogodbami ter se dotika mirovnih interesov vsega sveta.

O Briandovem memorandu je izjavil, da veruje v uspeh Briandove inicijative. Glede odstavka v tem memorandu, ki govori o premaganih državah, smatra Maniu, da bo evropska konfederacija ustvarila premaganim državam v moralničnem, političnem in gospodarskem pogledu samo ugoden položaj, nikakor pa ne bo izpreminjal mej, kar bi prej vodilo do zasovraženja, kakor pa do pomirjenja Evrope. Maniu je svoj govor končal s tem, da vodi Romunija odkritosrčno in demokratično politiko, da je Romunija pravna država s pravnimi varnostmi, s katerimi želi, da bi država s sodelovanjem inozemskega kapitala in z njegovimi bogatimi izkušnjami pripomogla do blagostanja in napredka države.

Demarša Jugoslavije in Francije v Rimu

Pariz, 16. jun. AA. Havas poroča iz Rima, da sta francoski in jugoslovanski poslanik v Rimu izvršila demaršo pri italijanski vladi zaradi incidentov v Bariju.

Težka gospodarska situacija v Italiji

Rim, 16. junija. d. Kakor znano, je gospodarski položaj tukaj jako resen. Finančni minister ga tudi ni prikrival, ko je pred nekaj dnevi govoril v poslanski zbornici. Visoka zaščitna carina, ki so jo uvedle Združene države, pomeni silen udarec za italijanski izvoz. Kajti za veliko število deželnih pridelkov so bile Združene države skoraj edin in izključen trg. Radi velikih vremenskih neprilik bo žitna letina letos slaba. Govore o 60 milj. kvintalov. Radi tega »žitna vojna« letos ne bo prinesla onih uspehov, kot lansko leto in bo letina zastajala za nekaj 100.000 kvintalov celo za normalno italijansko žetvijo. Treba je namreč računati, da na splošno uporabi Italija letno do 75 milj. kvintalov žita. Treba bo torej poseči po nadomestkih, v prvi vrsti po rižu, ki pa ne daje kruhu prijetnega okusa. Vendar bodo na ta način skušali kar moč omejiti uvoz tuje pšenice. Sicer si pa misli Italija proti uvozu tuje pšenice zavarovati, kakor je bilo že ponovno pisano, z visoko zaščitno carino.

Grandi na Dunaju

Dunaj, 16. junija. AA. Italijanski minister za zunanje zadeve Grandi se je sestal z avstrijskim zveznim kancelarjem dr. Schobrom. Njun razgovor je trajal dve uri. Nato je bil banket z visokimi povabljenimi gosti.

Dunaj, 16. junij. x. Italijanski zunanji minister Grandi je obiskal včeraj zveznega kanclerja dr Schobra, ki mu je danes obisk vrnil. Danes je Grandi napravil izlet na Semmering. Jutri pa se bo vrnil v Rim.

Nemčija more plačati

Pariz, 16. jun. AA. V svojem zadnjem poročilu o gospodarskem in finančnem položaju Nemčije ugotavlja Parker Gilbert, da bo Nemčija mogla izpolniti svoje obveze, če bo le izvajala normalno proračunsko politiko.

Dunajska vremenska napoved: Večinoma jasno, začasno bo temperatura nekoliko padla, potem pa se bo zopet zvišala.

Romunske stranke in njihovi voditelji

III.

Dr. Juliu Maniu.

Brez dvoma je dr. Juliu Maniu eden izmed največjih sinov ramunskega naroda. Kar je bil za Bolgarijo genialni pokojni zemljedelski voditelj in min. predsednik Aleksander Stambolijski, to in še več je za Romunijo dr. Juliu Maniu. Vendar pa je med obema tudi velika razlika.

Stambolijski se je boril za pravice delovnih slojev bolgarskega naroda s preveliko nervozo in strastjo. Svoje uspehe je hotel doseči čim prej. Hotel je, da seme, ki ga je posejal, čim prej obrodi ne glede na to, da-li so že razmere ugodne ali pa še vejejo tako mogočni mrzli vetrovi, da bi mogli škodovati prenaglemu razvoju njegovih nežnih sadik. Kakor nepreviden vinogradnik je obrezoval trto bolgarskega naroda tako, da bi mu čim prej rodila žlahten sad in se ni zavedal, da radi tega mora nastopiti reakcija in oslabljenje žlahtnih mladik. Stambolijski se pri izvajanju svojih načrtov ni ustrašil tudi nasilja in protipostavnih korakov. Vedno bolj se je oddaljeval od demokratičnih načel in se približeval diktaturi. Svoje nasprotnike je skušal uničiti za vsako ceno in z vsakim sredstvom.

Popolnoma drugače ravna dr. Maniu. Pri svojem delu se noče prenagliti, ampak uresničuje svoje namere z mirom znanstvenika in s hladnokrvnostjo prepričanega katoličana, ki ima zavest, da je na pravi poti in da se z zaupanjem v Previdnost dajo premagati tudi na videz nepremagljive ovire. Doktor Maniu je vseskozi iskren demokrat, sovražnik vsakega nasilja, demagogije, nedovoljenih sredstev in kupčije z največjimi narodnimi svetinjami. Tudi napram svojim načelnim nasprotnikom je gentleman. Ne premaguje jih s silo, ampak s fascinirajočo močjo svoje ljubezni do ljudstva, s svojimi žrtvami, svojimi uspehi, s svojo nesebičnostjo in s svojo milino. Dočim energični Stambolijski ni znal ali ni mogel premagati samega sebe, ampak je zapustil svojo ženo in živel z drugo, je dr. Maniu tudi v svojem zasebnem življenju neomadeževan značaj.

V svoji genialnosti in bistroumnosti pa sta oba, Stambolijski kakor Maniu, spoznala pomen katoličanstva za preroditev in boljšo bodočnost svojega naroda. Kakor je pravoslavni Stambolijski v pravoslavni Bolgariji na vse mogoče načine podpiral katoličane in navezal tik pred svojo smrtjo neoficijelna pogajanja s sv. Stolico radi zedinjenja pravoslavne Bolgarije s kat. cerkvijo, tako je dr. Maniu v svojih zvezah z Vatikanom šel tako daleč, da je sklenil konkordat med Romunijo in sv. Stolico. V 18 milijonski Romuniji, kjer je poleg 14 milijonov pravoslavnih samo 1,600.000 katoličanov, se mu je posrečilo to, kar se ni posrečilo katoličanom v državah, kjer dosega njihovo število skoraj polovico ali celo tri četrtine prebivalstva.

Dr. Maniu je znal oprati sedmograške Romune in z njimi tudi katoličane očitka separatizma. V kratkem času je brez vsakega razburjanja javnosti odstranil krivice, ki so jih delale katoličanom liberalne romunske vlade in odločilni činitelji iz kraljestva, kateri so bili polni predsodkov proti »prečanskim« katoličanom. Še več! Dr. Maniu, o katerem malokdo ve, da je prepričan in veren katoličan vzhodnega obreda, je ustvaril tako rekoč tip katoliškega politika na evropskem Vzhodu. Dr. Maniu spada med najsposobnejše, najmodrejše in najznačajnejše katoliške politike. Je eden izmed tistih redkih katoliških politikov, ki zna svoje zasebno življenje in javno delovanje prepojiti s pravim duhom Katoliške akcije.

Dr. Maniu je veljal pred vojno za duševnega voditelja vseh Romunov pod Ogrsko. Pred razpadom Avstro-Ogrske ga je poklical cesar Karl in se ni sramoval ga prositi, naj utrjuje med Romuni zvestobo do dinastije in do tiste Avstro-Ogrske, ki je takoj po izbruhu vojne začela preganjati njega in ostale narodno misleče romunske voditelje. Doktor Maniu je cesarjeve prošnje energično odbil in organiziral kmalu nato romunsko narodno stražo. Na seji romunskih narodnih voditeljev v Albi Juliji je pospešil zedinjenje sedmograških Romunov v Veliko Romunijo.

Ob svojem vstopu v romunski parlament v Bukareštu je napravil čuden vtis. Politiki iz kraljevine so ga smatrali za bojazljivca in človeka, ki ne ve kaj hoče. Ali kruto so se varali. Zakaj kot izvrsten taktik je najprej študiral razmere in ljudi. Vajen težavnega dela pod madžarskim jarmom in izurjen v boju z zelo silnimi in sposobnimi nasprotniki, je vedno mnogo več razmišljal in delal kot govoril. Znal je previdno skrivati svoje načrte in si ohraniti vsepovsod rezervo.

Ko je njegov strankarski tovariš dr. Aleksander Vaida-Voevod v prvem navdušenju po zedinjenju v novembru 1919 dobil mandat za sestavo vlade, ni hotel dr. Maniu sprejeti ministrskega predsedništva. Njegovi nasprotniki so mu pozneje radi tega očitali separatizem in mržnjo do Bukarešta. Prepričani so bili, da je nesposoben in da se ne bo znal prilagoditi razmeram v bukareškem parlamentu. Niti slutili pač niso, da je dr. Maniu že takrat začel uresničevati svoje velike načrte.

Kakor hitro je prišel dr. Maniu v bukareški parlament, je takoj spoznal, da mora svojo Narodno stranko postaviti na širše temelje in da jo mora razširiti tudi v predvojno Romunijo, če hoče priti do take moči, da bi mogel izvršiti svoj program. Čim bolj je ginevalo prvo navdušenje po prevratu in čim bolj je rastlo nasprotje med prečanskimi Romuni in onimi iz kraljevine, tem bolj je bil potreben ta njegov načrt. Zakaj samo na ta način je bilo mogoče preprečiti nadaljnje izžemanje romunski delovnih krogov od strani kapitalistov, ki so imeli odločilno besedo v vseh strankah kraljevine razen v Kmetski in socialistični.

Njegova nesebičnost, izredna delavnost, solidnost, poštenost in sposobnost njegovih ljudi, je imelo za posledico stalno naraščanje števila strankinih pristašev in vedno večji ugled dr. Mania v drugih strankah. Tako se mu je kmalu pridružila demokratsko misleča skupina iz Ljudske stranke generala Averesca pod vodstvom Argentoiana. Ta nagli razvoj je našel odmeva tudi v Demokratski stranki vseuč. prof. Jorga, ki se je nazadnje leta 1924 z vso stranko pridružil dr. Maniuju. Ker se je Demokratska stranka prof. dr. Jorge, znanega romunskega zgodovinarja opirala na staro kraljevino, se je tako dr. Maniujeva stranka osvobodila nevarnega očitka separatizma.

Na ta način so ostale v Romuniji samo štiri pomembne stranke: dr. Maniujeva Narodna, Liberalna, Ljudska gen. Averesca in Kmetska (taranisti). Ljudska stranka je začela propadati, Kmetska je bila po svojem programu sorodna Narodni, in tako je imel dr. Maniu še samo enega nevarnega nasprotnika: Liberalno stranko. S Kmetsko stranko se je zbližal na ta način, da je najprej osnoval protiliberalni blok. Medtem pa so dozorele razmere, da se je oktobra l. 1926 Kmetska stranka (taranisti), ki se je opirala na kraljevino, združila z Narodno stranko dr. Mania. Začasno, do prvega kongresa je bil predsednik te Narodno-kmetske (national-taranesca) stranke dr. Maniu, podpredsednik pa bivši voditelj taranistov Mihalache, sedanji kmetijski minister. To stanje se je obdržalo tudi za naprej.

Na ta način je ustanovil dr. I. Maniu mogočno vsedržavno stranko. Romunija ima odslej samo dve važni stranki: Liberalno stranko kapitalistov in denarnih mogotcev ter Narodno-kmetsko stranko, za katero stojijo tri četrtine prebivalcev. V novembru 1928 je navsezadnje Maniu sestavil vlado, razpisal prve res svobodne volitve, ki so mu prinesle ogromno večino. V kratkem času je uvedel zakonitost in red, odpravil cenzuro, uravnovesil proračun, zavedel široko decentralizacijo in ukinil obsedno stanje. Katoličani in narodne manjšine se lahko svobodno razvijajo, v kolikor jim ne delajo težav krajevne organizacije liberalcev. Vsestransko podpira kmetske in delavske sloje.

—b—

Vodja avstr. fašizma odletel v Italijo

Fiasko avstrijskega fašizma

Dunaj, 16. junija. d. Po sprejetju postave zoper nošenje orožja, oziroma o razorožitvi bojnih organizacij je državni kancler dr. Schober smatral, da je prišel da se lahko odkriža nemškega majorja Pabsta, ki je v zadnjem času po podpori antimarksističnih krogov države postal neke vrste diktator v Avstriji.

V soboto je prišel k Pabstu na stanovanje policijski uradnik, ki ga je odpeljal na policijsko direkcijo. Tam so mu izjavili, da mu je nadalnje bivanje v Avstriji zaradi njegovega nedovoljenega političnega delovanja zabranjeno. Pabst je 15. t. m. vložil pri dunajskem deželnem glavarju županu Seitzu rekurz, ki je bil seveda odbit. Po kratkem posvetovanju se je s Pabstovim pristankom sklenilo, da ga pošljejo na letališče v Aspern, odkoder je v spremstvu dveh policijskih uradnikov odletel v Benetke, kamor je še isti dan dospel.

Tudi dr. Seipel se zdaj odmika od Heimwehra.

Fiasko avstrijskega fašizma pa je bil povzročen tudi po notranjem razkolu v Heimwehru samem, kateri je s Pabstom izgubil svojo edino politično glavo. Krščanski socialci so se radi kornejburške prisege razbili, Seipel, ki je videl, da ta prisega Heimwehra ni okrepila, ampak oslabila, mu je obrnil hrbet, velikonemci in Landbund so pa odločno nastopili, ker so jasno spoznali nevarnost habsburške restavracije. K temu je prišlo kot važen moment to, da se je knez Starkemberg, ki s svojimi milijoni hajmverovske bataljone vzdržuje, s Steidlom sprl. Tako je tudi malenkostna ambicija voditeljev gibanja, ki v ljudstvu ni bilo ukgreninjeno, razdrla.

Dunaj, 16. jun. x. O izgonu majorja Pabsta se je v četrtek govorilo tudi v ministrskem svetu, tako da je bil o tem poučen tudi krščansko-socijalni podkancler Vaugoin. Neposredni povod za ta izgon je dal poslednji oklic Heimwehra, da naj se nadaljuje boj proti zakonu o notranji razorožitvi. Smatralo se je, da je ta oklic sestavil Pabst. Dejstvo, da si je Pabst izbral Benetke, vzbuja sum, da se namerava Pabst v kratkem vrniti na Tirolsko. — Knez Starhenberg pa je izdal oklic gornje-avstrijskim Heimwehrovcem, v katerem pravi, da je Pabstov rekurz odklonil boljševiški dunajski župan in da je ta odredba vlade tem manj razumljiva, ker postopa s patriotičnim sonarodnjakom kot nadležnim tujcem slabše, kakor z marsikaterim Nemcem, ki hujska v državi.

Na zborovanju koroškega Landbunda, katerega se je udeležilo tudi mnogo Heimwehrovcev, kateri pa so govorili zelo zmerno, je izjavil notranji minister Schumy, da je bil vzrok za izgon Pabsta njegovo ravnanje proti vladi in parlamentu, boj proti orožnemu zakonu in korneuburška prisega. V sprejeti resoluciji se je izreklo vladi brezpogojno zaupanje, odklonili so vsakršno diktaturo ter zahtevali brezpogojno ohranitev kurza demokratičnega razvoja države.

Voditelja Heimwehra dr. Steidle in dr. Priemer sta imela na Gradiščanskem svoje govore. Izjavljala sta, da se je Heimwehru napovedala vojna in da se hoče republiki vsiliti policijska država iz dobe Badenija in Metternicha. V ostalem pa sta govorila zelo zmerno. Med Heimwehrovci vlada velika pobitost, ker se je dr. Schober pokazal zadosti močnega, da zaduši vsak poskus upora.

Najznačilnejše je bilo postopanje tirolske deželne vlade, ki je dala nabiti oficijelne letake, s katerimi se popolnoma identificira s Pabstom in pa Heimwehrom, ostro napada notranjega ministra dr. Schumija in napoveduje, da bo pri dunajski centralni vladi vložila oficijelen protest. To stališče tirolske vlade je razumljivo, ker je deželni glavar dr. Stumpf osebni prijatelj izgnanega Pabsta.

Dunaj, 16. jun. x. Zvezno vodstvo Heimwehra je imelo danes v Leobnu dolgo sejo. Sklepi so ostali tajni. Kot naslednik Pabsta je bil začasno imenovan dosedanji drugi zvezni voditelj Rauter.

Grof Bethlen v Londonu

Angleži si ne žele političnih razgovorov

London, 16. jun. (AA.) Semkaj je prispel predsednik madžarske vlade grof, Bethlen. Sprejeli ga bodo predsednik angleške vlade Macdonald, minister financ Snowden, Baldwin in Lloyd George. Angleški vladi pa bo grof Bethlen izrekel zahvalo za blagohotno naklonjenost Madžarski v vprašanju reparacij in posojila.

London, 16. jun. z. Grof Bethlen s svojo soprogo je bil sprejet na postaji od ministrskega predsednika, Foreign Officea, madjarskega poslanika s poslaniškim osebjem in številnih članov madjarske kolonije v Londonu.

Vsi časopisi naglašajo, da je grof Bethlen prišel v London samo zato, da se zahvali britanski vladi za pomoč v reparacijskem vprašanju. Politični krogi tolmačijo to složno pisanje tako, da daje britanska vlada s tem grofu Bethlenu razumeti, da ni željna razgovarjati se o drugih vprašanjih.

London, 16. jun. AA. Snoči priredi madjarsko poslaništvo na čast madjarskega ministrskega predsednika Bethlena in njegove soproge, ki se mudita v Londonu in sta gosta angleške vlade, večerjo, na katero sta povabljena zunanji minister Hendersch in ministrski predsednik MacDonald. Jutri bo kosil Bethlen pri ministrskem predsedniku in večerjal v spodnji zbornici kot gost zunanjega ministrstva. V sredo se udeleži Bethlen konjske dirke v Ascotu in bo sprejet še isti dan od angleškega kralja. Kakor pričakujejo, odpotuje Bethlen iz Londona v četrtek.

Revolucionaren pokret v Sibiriji

London, 16. jun. Tukaj imajo zanesljive vesti o revolucionarnem pokretu v Sibiriji, nastalem zaradi poljedelske politike sovjetov. V Sibiriji sicer vre že od lanskega leta, vendar je nezadovoljstvo dobilo šele v zadnjem času večje in opasnejše dimenzije.

Vstaši so se polastili velikega kraja Blagoveščenskega na Amurju. Več častnikov ruskega amurskega brodovja se je pridružilo vstašem, ki so proglasili neodvisno rusko Primorsko republiko.

Druga poročila potrjujejo, da so vstaši razdrli usurijsko železniško progo.

Vstaši so zasedli tudi otok Ruski v vladivostoškem zalivu. Njihovo število znaša tamkaj okoli 60.000 mož. Pridružila se jim je posadka 4 sovjetskih torpedovk. Habarovsko in Vladivostok sta še v rokah sovjetov. Zasedba Blagoveščenska po vstaših pomeni hud udarec, ker je ogrožena zveza Vladivostoka s Sibirijo.

Grški begunci proti grško-turški pogodbi

Atene, 16. junija. x. Dopoldne je Venizelos sprejel več poslancev, ki so v imenu onih Grkov, ki so bili iz Male Azije sprejeti v domovino, protestirali proti grško-turški pogodbi o odškodnini beguncev. Ministrski predsednik jim je odgovoril, da je vlada trdno odločena, to pogodbo izvesti, da se s tem doseže sporazum s Turčijo. Če bo treba, bo razpisal tudi nove volitve. Pojasnil je, kakšne politične kompenzacije zagotavlja ta pogodba, tako n. pr. zmanjšanje oboroževanja, ter je izrazil svoje prepričanje, da mu bo mogoče meseca oktobra oditi v Angoro, da se tam podpiše razsodiščna in prijateljska pogodba s Turčijo.

Nato je imel zunanji odbor poslanske zbornice posvetovanje pod predsedstvom Venizelosa. Prisotni so bili vsi bivši zunanji ministri in voditelji strank. **Venizelos je tu popolnoma jasno ponovil svoj sklep, da bo razpisal nove volitve, če bodo opozicijonalne stranke podžigale zahteve bivših maloazijskih Grkov in zahtevali, da se ti begunci še nadalje odškodujejo iz grškega proračuna.** Vsi voditelji strank so bili proti zahtevam beguncev, samo Zaldaris in Kafandaris bosta kljub temu glasovala proti podpisu, ker ne odobravata pogojev sklenjenega dogovora. Tudi general Kondilis je ugovarjal Venizelosu, ker je treba napraviti zvezo med odškodninsko pogodbo in med pogodbo za zmanjšanje oboroževanja na morju.

Dogodki v Romuniji

Kronanje Karla.

Bukarešt, 16. jun. x. »Adeverul« poroča, da je kralj Karel poveril maršalu Presanu in profesorju Jorgi nalogo, da romunske zaveznike v vojni povabita na njegovo kronanje. Maršal Presan bo povabil vlade in kraljevske rodbine v Jugoslaviji, Italiji in Belgiji ter predsednika francoske republike, profesor Jorga pa bo povabil angleški dvor ter vlado in predsednika Združenih držav Amerike.

Tudi liberalci za Karla.

Bukarešta, 16. jaun. AA. Kongres liberalne stranke, ki ga je sklical Jurij Bratianu, je izrekel, da ostaja kroni zvest.

Novi romunski poslanik v Parizu.

Pariz, 16. jun. x. Za naslednika romunskega poslanika v Parizu po odpoklicu Diamandija je določen poslanec narodno-kmečke stranke Cosiano, ki je oseben prijatelj kralja, ki se dosedaj še ni udejstvoval v diplomaciji in velja kot izrazit frankofil.

Razne vesti

Malta, 16. junija. AA. Krajevna policijska oblast je prepovedala do nadaljnega vsakršne manifestacije in sestanke po ulicah in javnih prostorih na vsem otoku.

Dunaj, 16. jun. x. Bivši zvezni predsednik in sedanji trgovinski minister dr. Hainisch je danes popoldne predložil svojo demisijo. Dr. Schober jo je sprejel in jo bo predložil zveznemu predsedniku Miklasu.

Pariz, 16. jun. AA. Tu je umrl v 62. letu Louis Klotz, ki je bil sedemkrat francoski fin. minister.

Rim, 16. jun. z. Tu je umrl italijanski admiral Enrico Millo. Po vojni je bil guverner v Zadru in poveljnik vseh italijanskih sil na okupacijskem področju. Podpiral je d'Anunzijev puč na Reki.

Moskva, 16. jun. AA. Sovjetska oblastva so baje sklenila uvesti 15-dnevni mesni post vsak mesec.

Dr. V. Stacul
specijalist za otroške bolezni
zopet redno ordinira
Go posvetska cesta 2 (hiša kavarne Evrope)

Šramek o položaju čeških katoličanov

Praga, 15. junija. d. V Brnu se je vršil velik pokrajinski kongres Lidove stranke, na katerem je govoril tudi načelnik stranke minister Šramek. V svojem govoru je posebno podčrtaval patriotično zadržanje katoličanov v osvobojeni državi in zavračal nekatere krivične očitke od strani gotovih nasprotnikov.

»Vse naše zadržanje« — je izjavil — »je bilo usmerjeno na splošne interese Češkoslovaške. Važno je, da dežela ve, da more v vseh razmerah in vsakem slučaju računati na katoličane. Po 12 letih nesebičnega dela, ki smo ga vršili v dobrobit države, morem danes ugotoviti, da ima velika večina naroda zaupanje v nas. In na to zaupanje mi tudi v bodoče računamo.«

Potem je minister Šramek ugotovil dejanski položaj stranke v sedanji situaciji.

Konferenca Male antante

Praga, 16. jun. x. Kakor doznava Vaš dopisnik z avtentične strani, se bo konferenca Male antante definitivno vršila dne 25. junija, kakor je bilo prvotno določeno, v Štrbskem plesu. Že 21. junija pa se bo tam začela tudi konferenca tiskovne Male Antante.

Udeležba malih držav pri reparacijski banki

Basel, 16. jun. r. Upravni svet mednarodne reparacijske banke je danes sklenil, da pripusti še 10 držav k emisiji, med njimi Vvstrijo, Madjarsko, Poljsko, Romunijo, Grčijo, Češkoslovaško in Bolgarsko. Višina kvot še ni ugotovljena, vsekakor pa ne bo prekoračila 4000 delnic za vsako državo. — Predloga Portugalske in Jugoslavije sta bila za enkrat zavrnjena, dokler ne bosta ti dve državi končno stabilizirali svoje valute.

V Indiji zavladal mir

London, 16. jun. AA. Po vesteh iz Indije je povsod zavladal red in mir. To je pripisati dejstvu, da so bili prijeti poglavitni protibritski agitatorji. V kratkem prispe v London posebno odposlanstvo iz Indije, ki se bo pogajalo za nov modus vivendi.

Demonstracija v Zemunu

Beograd, 16, jun. AA. Po izvršeni izreki sodbe Ivanu Bernardiču in drugom s strani državnega sodišča za zaščito države dne 14. junija so oproščeni obtoženci z nekaterimi zagovorniki šli iz Beograda v Zemun na skupno večerjo v hotel »Central«. Mestna policijska oblast jih je pravočasno opozorila, da ne smejo delati nikakih neredov in tudi na manifestacij, ki bi mogle kaliti red in mir. Navzlic temu so neki udeleženci te večerje začeli tendencijozno govoriti in klicati, da je morala policija intervenirati. Pri tem je eden izmed udeležencev udaril policijskega organa. Policija je demonstrante takoj kaznovala. Izgrednikov je bilo 11, med njimi tudi odvetniki dr. Dušan Bošković, dr. Peter Gvozdič, dr. Milan Kosti in dr. Filip Marković. Kaznovani so bili s 30 dni zapora.

Zastopniki prometnih organizacij v Belgradu

Belgrad, 16. jun. AA. Od 13. do 16. junija t. l. so bili v Belgradu zastopniki raznih naših prometnih organizacij. Odposlanstvo je na vseh merodajnih mestih interveniralo v prilog nerešenih važnih prometnih in personalnih vprašanj, zlasti pa, da urgira sprejem pravilnika za pomožno osobje državnih prometnih ustanov, nadalje, da podvizа izplačilo dolgoletnih diferenc železniškim delavcem iz leta 1923, da pospeši naknadne kredite za prekourno delo, da se sprejme zakon o državnem prometnem osobju in uredba o organizaciji ministrstva prometa v zvezi s povišanjem prejemkov uslužbencev vseh kategorij in strok. Vrhu tega je odposlanstvo predlagalo izpremembo zakona o dosegi pravice do osebne pokojnine itd. Odposlanstvo je bilo sprejeto od namestnika ministra prometa dr. Kumanudija, od pomočnika ministra financ dr. Gospodnetiča in od ministra dr. Korošca. Danes v ponedeljek je odposlanstvo sprejel ministrski predsednik Živković. Sprejem je bil prisrčen in je trajal dolgo. Vsi zastopniki vlade so izjavili, da bodo neki pravilniki že te dni uzakonjeni in razglašeni.

Belgrad, 16. jun. AA. Na predlog zastopnika ministra prometa dr. Koste Kumanudija je predsednik ministrskega sveta podpisal pravilnik o pomožnem osebju državnih prometnih ustanov. S tem pravilnikom so urejena vprašanja osebnih in rodbinskim pokojnin, kakor tudi službeni odnošaji delavskega in pisarniškega pomožnega osebja pri prometnih ustanovah.

Zastopniki rudarjev pri dr. Korošcu

Belgrad, 16. junija. p. Danes so zastopniki rudarskih podjetij Gjuro Genčič, Bramberger in Singer posetili ministra dr. Korošca in mu predložili resolucije, ki so bile sprejete na njihovem zboru. Ministra so prosili, da ugodi njihovim prošnjam, ki so navedene v resoluciji.

Ljubljanska drama v Splitu

Split, 16. jun. p. Snoči je v splitskem gledališču gostovala ljubljanska drama. Na sporedu je bila Golarjeva »Vdova Roślinka«. Gostje so gledalce popolnoma zadovoljili. Nocoj se daje Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, jutri pa Begovičev »Pustolovec pred vratmi«. Tej predstavi bo prisostvoval tudi avtor sam.

Belgrajske vesti

Beograd, 16. junija. AA. Danes ob 12 je bil sprejet v avdienco pri Nj. Vel. kralju novi češkoslovaški poslanik Robert Flider, ki je pri tej priliki predal ob običajnem ceremoniju svoje akreditive.

Beograd, 16. jun. AA. S sklepom ministra za socialno politiko in narodno zdravje je postavljen med drugimi za uradniškega pripravnika Doma narodnega zdravja v Mariboru, dravska banovina, v II-5 Josip Pahor, uradniški pripravnik Higijenskega zavoda v Ljubljani, po potrebi službe.